

Nr 14.

Ankom till Riksdagens kansli den 24 april 1913 kl. 3 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om åläggande för arbetsgivare vid vissa större arbetsföretag att till gagn för sina arbetare vidtaga i motionen ifrågasatta anordningar.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 233, har friherre *Palmstierna* hemställt, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt de inom civildepartementet den 19 januari 1912 för verkställande av utredning och avgivande av förslag till åtgärder med avseende å de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden tillkallade sakkunniga att taga i motionen berörda spörsmål under överbägande samt framkomma med de förslag, vartill en utredning i ärendet må föranleda.

Motionen.

På hemställan av sitt fjärde tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisats, har Andra kammaren i anledning av motionen för sin del beslutat, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i vad mån beträffande vissa arbets- och levnadsförhållanden för lönearbetare vid särskilda större arbetsföretag åtgärder eller föreskrifter i syfte, som i motionen angives, kunna vara erforderliga och lämpliga, samt, i den mån Riksdagens medverkan kräves, för densamma framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

*Andra kam-
marens beslut.*

Första kammaren, som därefter delgivits medkammarens beslut, har remitterat ärendet till förberedande behandling av sitt andra tillfälliga utskott.

Angående motionärens motivering och vad Andra kammarens utskott till stöd för sin hemställan anfört tillåter sig utskottet hänvisa till Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

*Utskottets yt-
rande.*

Motionen avser, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att dels reglera tillströmningen av arbetskraft till större och mera tillfälliga arbetsföretag, dels ordna bostads- och lifsmedelsförhållandena för vid dem anställda arbetare, dels ock bereda dessa arbetare vissa kulturella förströelser. Motionären åsyftar såväl statens egna företag som statsunderstödda eller med hjälp av statslån utförda företag eller ock helt enskilda arbeten.

Utskottet instämmer med motionären däri, att förhållandena vid många sådana arbetsföretag, varom nu är fråga, i vissa avseenden ej äro tillfredsställande. Vid arbetsföretag, såsom järnvägsbyggen, utförandet av kraftstationer och dylikt, samlas ofta ett betydligt större antal arbetare än de, vilka kunna vid företaget beredas arbete. Därigenom uppstå icke blott missförhållanden för ifrågavarande arbetare utan även obehag för befolkningen i den trakt, där arbetet försiggår. För dem åter, vilka erhålla arbete vid företaget, visar det sig ofta vara förenat med svårigheter att i närheten av arbetsplatsen erhålla lämplig bostad samt att för skäligt pris kunna inköpa livsmedel. Utskottet vill dock framhålla, att vid åtskilliga företag, som handhavas av staten eller dess organ, åtgärder i stor utsträckning redan vidtagits i ändamål att skaffa arbetarne lämpliga bostäder i därför uppförda baracker, ävensom tillgång till livsmedel. Även vid många enskilda arbetsföretag hava arbetsgivarne av eget initiativ sökt motarbeta de missförhållanden, som kommit till uttryck i motionen. Dock anser utskottet, att de av motionären berörda frågor äro av så stor betydelse, att en utredning av dessa förhållanden från Kungl. Maj:ts sida lämpligen torde bära igångsättas. Utskottet håller emellertid före, att denna utredning bör begränsas att avse större, jämförelsevis tillfälliga företag, företrädesvis i obygdor och glest befolkade trakter.

Beträffande först tillströmningen av arbetskraft till de företag, varom här är fråga, vill utskottet i likhet med Andra kammarens utskott framhålla betydelsen av att den offentliga arbetsförmedlingen i största möjliga utsträckning anlitas vid arbetarnes anställande. Vid såväl offentliga som enskilda företag torde vederbörande bära åläggas att meddela underrättelse till arbetsförmedlingen, när arbetsstyrkan är fulltalig. För att förhindra en alltför stor tillströmning av arbetskraft till företag, som

äro avsides belägna, böra emellertid, såsom medkammarens utskott framhållit, åtgärder vidtagas även före arbetets påbörjande. Arbetsledningen bör därför, redan innan företaget igångsättes, sätta sig i förbindelse med närmaste arbetsförmedlingskontor, som då kunde, om så erfordrades, uppätta en filial på arbetsplatsen. Genom dessa anordningar skulle förvisso mycket kunna vinnas i fråga om att förhindra en alltför stor tillströmning av arbetskraft, om också en del lösa arbetare ej komme att fästa avseende vid de upplysningar arbetsförmedlingen lämnar, utan på vinst och förlust begåve sig till arbetsplatsen i hopp att där erhålla arbete.

Vad vidare angår bostadsförhållandena hava, såsom utskottet ovan framhållit, såväl staten som enskilda redan vidtagit åtgärder i detta avseende vid flera av sina större företag. Då så visat sig nödigt, hava på många ställen baracker uppförts för att skaffa arbetarne bostäder. Det torde ock kunna förväntas, att staten även för framtiden sörjer för, att nu ifrågavarande förhållanden tillgodoses vid statens egna företag. Måhända vore det även lämpligt att vid arbeten, som av staten utlämnas på entreprenad samt vid statsunderstödda och med hjälp av statslån utförda företag, Kungl. Maj:t föranstaltar om intagande i entreprenadkontrakten eller bland villkoren för statsunderstödet eller statslånets erhållande af föreskrifter, avseende ordnandet av arbetarnes bostadsförhållanden. Beträffande enskilda företag äger Kungl. Maj:t vidare att med stöd av § 7 i lagen om arbetarskydd meddela närmare föreskrifter angående bostäder för de vid företaget anställda arbetarne.

Även frågan om vidtagande av åtgärder för anskaffande av livsmedel till skäligen priser synes utskottet vara av beskaffenhet att med intresse böra omfattas av samtliga arbetsgivare. Detta syfte kan vinnas dels genom anordnande av under arbetsledningens kontroll stående marketenterier eller andra direkta åtgärder från arbetsgivarnes sida, varvid emellertid det s. k. trucksystemet givetvis icke bör ifrågakomma, dels ock genom främjande av arbetarnes sammanslutningar för enahanda ändamål.

Vad slutligen angår av motionären föreslagna kulturella anordningar anser utskottet, att dessa, huru behjärtansvärda de än äro, dock ej böra göras till föremål för lagstiftning i föreliggande fall.

I likhet med Andra kammarens utskott håller utskottet före, att nu ifrågavarande utredning icke, såsom motionären föreslagit, bör uppdragas åt de inom civildepartementet den 19 januari 1912 för verkställande av utredning och avgivande av förslag till åtgärder med avseende på de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden tillkallade sakkunniga,

utan att utredningen bör anförtros åt socialstyrelsen, som redan har under arbete den av 1912 års Riksdag begärda utredningen angående skogsarbetarnes arbets- och levnadsförhållanden, vilken utredning i många avseenden är av likartad beskaffenhet med den nu ifrågasatta.

Utskottet vill även framhålla önskvärdheten av att de bestämmelser, vartill den blivande utredningen kan giva anledning, göras så generella som möjligt samt ej i större utsträckning, än nödigt är, upptaga åtgärder, som kunna åsamka ökade kostnader för arbetets utförande.

Av den motivering Andra kammarens utskott lämnat för sin hemställan framgår med tydlighet, att utskottet avsett, att den ifrågasatta utredningen skulle omfatta större och mera tillfälliga arbetsföretag, företrädesvis i obygder och glest befolkade trakter, ehuru detta ej angivits i utskottets kläm. Då emellertid någon tvekan rörande utredningens omfattning ej synes kunna uppstå, anser utskottet ett förtydligande i detta hänseende av Andra kammarens beslut ej vara erforderligt.

Med stöd av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Första kammaren måtte i likhet med Andra kammaren besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i vad mån beträffande vissa arbets- och levnadsförhållanden för lönearbetare vid särskilda större arbetsföretag åtgärder eller föreskrifter i ovan angivet syfte kunna vara erforderliga och lämpliga, samt, i den mån Riksdagens medverkan kräves, för densamma framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 24 april 1913.

På utskottets vägnar:

FABIAN DE GEER.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar friherre Fabian De Geer, Danström, Rosén, greve Spens, Forssman, Pettersson och Kiefbeck.